

valaki itt marad-e vagy máshová kerül, a helyzet ugyanaz. A halál mint megnyugvás nem létezik, mindenkinek dolgoznia kell, eladni és venni, vég nélkül, mindörökre, a világok csak színpalak.”

Az eladás végletesen öncélú tevékenység, úgymond „a nép ópiuma”, s aki jeleskedik a sok felesleges árucikk értékesítésében, az felfelé kapaszkodhat a számárlétrán, levetkezve szinte minden pozitív emberi tulajdonságát. A mennyországi lét tehát sokkal inkább kiforgatja az embert önmagából, mint a földi, ráadásul kiút sincsen, hiszen itt értelmét veszti minden menekülési szándék, még az öngyilkosság is: az ember már eleve halottként kerül oda, a halálból pedig nincs út egy újabb, „jobb” halálba. Marad tehát az örökös gyötrődés és szenvedés, az értelmetlen belső küzdelem a túlvilági lét ellen, amelyből csak egy kiút van, tudniillik ha a hős megszökik, és rádöbben, mindez rossz álmom volt csupán. A Paradicsom cseppet sem csábít, a földi életnek még bolti eladóként is több az értelme: „Micsoda szörnyű hely ez a mi mennyországunk! S mégis mennyire egyszerű, mennyire valós! Egy világ, amely a legmélyebb félelmeinkből és legbárgyúbb álmainkból épül fel, s azokból táplálkozik, mint egy megállíthatatlan, önműködő rémálom!”

drMáriás már 2004-ben megjelent *Lomtalanítás* című kötetével bizonyította realista stílusának élet-

revalóságát, csupasz erejét. Az *Egy halott naplója* továbblépésnek tekinthető, amennyiben ötvözi a szerző fanyar humorát, abszurd világképét és közlésmódjának könyörtelen közvetlenségét. Jellemeit pszichológiai érzékenységgel bontja ki, ám ügyesen elkerüli a lélekelemzés klasszikus buktatóit. A mű a fogyasztói mentalitás és életfilozófia hangsúlyos bírálata.

SZOMBATHY BÁLINT

(*Noran Kiadó, Budapest, 2006, 184 oldal, 2699 Ft*)

VARGA VIRÁG: *Sehrezád*

Varga Virág első regényéről különösen nehéz egyértelmű, tömör véleményt alkotni; adódik ez a kötet nyelvi sokszínűségéből, struktúrájából, s a mű számtalan dimenziójából, amiket az alkotó megkérdőjelezhetetlen tudatossággal épít fel. A *Sehrezád* minden szempontból gazdag világán keresztül hamar nyilvánvalóvá válik, hogy irodalomelméleti és nyelvészeti ismereteinek, valamint az alkotás teoretikus elemeinek a gyakorlatban történő készségi szintű hasznosítása a szerző számára cseppet sem okoz problémát.

Az *ezeregy éjszaka* meséinek alapötletéhez nyúlni pedig különösen iz-

galmas dolog, s mennyire megszokaszorozható ennek ereje, ha az egész valami kozmikus térbe kerül, s az életéért mesélő lány már nem a múlt varázslatos légkörének része, hanem, kiszakadva megszokott környezetéből, valami másról kezd mesélni, talán szellős álruhába bújtatva éppen a mi világunkról, vagy éppen rólunk. Rejtélyes, misztikus analízis, de mégis laboratóriumi kísérlet ez. A „mesék hőseinek” – jól tudjuk – mindent szabad, de hogy melyik oldalon találjuk a valóságot, ki kiről is mesél valójában, s ki mellé rendelhető – ha létezik egyáltalán ilyen személy – az erkölcsi igazság, annak eldöntését Varga Virág az olvasóra bízta.

Az 1930-as évekbe helyezett kerettörténet nem túlzottan újszerű, bár kétségtelenül ez is a szövegek közti átjárás tudatosan választott eszköze. A kényszervallomás, az ellopott napló tartalmának önkéntes közreadása, valamint P. Bloom, „jelen kézirat közrebocsátója”, „tudományos főmunkatárs és főiskolai tanár” saját kívülállóságának bizonyítási kényszere, modorossága, mesterkéltége szintén könnyedén értelmezhető efféle visszacsatolásként. S hogy a kígyó valóban saját farkába harap hason, itt van másik szereplőnk is: Leopold Howard, aki szintén főiskolai tanár, s kinek szenvedélye, szinte beteges megszállottsága a me-

sekutatás (Sehrezád mesél a mesekutatóról, aki a mi mesénket kutatja). S a többi, saját életét élő, az életre saját szabályrendszerét alkalmazó teljes jogú szereplő, a maguk gyakorta sarkított, rapszodikus, színpadi karakterével, akik mégis abszolút szétválaszthatatlanul fonódnak össze, mivel a másik létezése szolgál saját létezésük alapját.

Varga Virág *Sehrezádja*, akár egy pohár bor, igazán komplex élményt nyújt, van illata, teste, zamata, s ma-

dalon hordozza a még érintetlen gyümölcs ízét. Még akkor is igaz ez, ha az észlelés párhuzamosan létező síkjai nem olvadnak valós, oszthatatlan egységgé (persze ez nem is szükségszerű), bár ez esetben joggal merülhet fel a kérdés: vajon e sokrétűség

mindig növeli vagy idővel inkább csökkenti az alkotás erejét? S ebben mutatkozhat meg a mű gyenge pontja. A *Sehrezád* számos megkérdőjelezhetetlen erénye ellenére némi hiányérzetet hagy az olvasóban. Az izgalom, a kihívás, a titokzatosság ugyanis háttérbe szorul: az izgalom időnként a kis tételt játszott játék izgalmává halványul, a kihívás terén pedig a műveltség mozgósítására, a tudásban rejlő gyönyörködésre helyeződik át a hangsúly. A textus részévé váló számtalan áthallás, idézet, szöveggközivé formált sor, mondat, gondolat, stílus (drámától a ponyvá-

ig) túlnó a regényen, s már nemcsak gazdagítja ezt a birodalmat (valami titkos egyetemességet sugallva a görög antikvitástól a 19. és 20. századi magyar és világirodalmig), hanem helyenként éppen szegényebbé teszi. Úgy tűnik, a történet nem több, mint eszköz, tér egy egészen más fajta – manapság kedvelt – intellektuális játékhoz.

Aki szereti az ilyesmit, igazi csemegeére akadhat, akinek ellenben fontos, hogy egy regényben a történet, a jellemrajzok, az impressziók kapják a nagyobb hangsúlyt, annak nem biztos, hogy minden vágya teljesül. Talán jobb lett volna ez utóbbiakra is nagyobb figyelmet fordítani.

CSEPREGI JÁNOS

*(Ráció Kiadó, Budapest, 2006,
254 oldal, 2200 Ft)*

SZŐCS ATTILA:

Verebek tisztása

Szőcs Attila elbeszéléseinek hangulata olyan, mint egy novemberi borús napé, amikor ólomszínű az ég, hideg szél kavarja a kihalt utcán a sárga faleveleket, s az égen hangos káromással fekete madarak raja köröz. Nyomasztó novellisztika ez.

A karcsú kötet kilenc novellát tartalmaz, s a hetvenhat oldalon mindössze egyetlenegyszer bukkan

fel egy hatsoros párbeszéd, bár – szerény megítélésem szerint – ez is csak a véletlen műve, hiszen semmilyen többletet nem hordoz, nyugodtan „átkonvertálható” a narrátor szövegévé. Szőcs Attila tehát dialógus nélküli novellákat ír, így a szövegek tőkesúlya a cselekmény, illetve a történet, s ez utóbbi az, ami nehéz dilemma elé állítja az olvasót. A kilencből három novella (*A harmadik látor; Jesu gyermekora, A barát*) mintha valami kereszténység előtti mítosz töredéke lenne, abból az időből, amikor az istenek még állatokká változhattak, varázsoltak, óriásokkal járták a földet, s egyszerre voltak jók és gonoszak. A zavaró csak az, hogy ezek az „istenek” mégiscsak a kereszténység Istenével tartanak rokonságot. Vegyük például Jesut, a gyermekistent, aki nem pusztán a „névrokonság” és csodatévő képességei miatt emlékeztet Jézusra, de származása miatt is, hiszen ő is József fia, akárcsak a megfeszített – csakhogy egyáltalán nem úgy „viselkedik”, mint az evangéliumi gyermek Jézus, akiről mellesleg valóban keveset tudunk a Biblia alapján.

Két olvasói alapállás létezik e novellákkal kapcsolatban. Az egyik, hogy az olvasó nem veszi őket komolyan, mondván, nem többek afféle képzelgésnél, a megáradt írói fantázia hordalékainál. A másik a mindenáron való megérteni akarásé. Valami nagy, borzalmas titok párája leng a szövegek felett: a felvonulta-